

**PLASTİK SANATLAR ALANINDA
SERAMİK VE CAM ÜZERİNE
YAKLAŞIMLAR**

9

EDİTÖRLER

Doç. Ahmet Cüneyt ER
Prof. Dr. Fahrettin GEÇEN

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	978-625-375-402-0	Ön Kapak Resmi	Dr. Öğr. Üyesi Hülya AK
Kitap Adı	Plastik Sanatlar Alanında Seramik ve Cam Üzerine Yaklaşımlar 9	Arka Kapak Resmi	Öğr. Gör. Ümit PARSIL
Editörler	Ahmet Cüneyt ER ORCID iD: 0000-0002-8841-953X Fahrettin GEÇEN ORCID iD: 0000-0002-8841-953X	Yayıncı Sertifika No	47518
Yayın Koordinatörü	Yasin DİLMEN	Baskı ve Cilt	Vadi Matbaacılık
Sayfa ve Kapak Tasarımı	Akademisyen Dizgi Ünitesi	Bisac Code	ART000000
		DOI	10.37609/akya.3586

Kütüphane Kimlik Kartı

Plastik Sanatlar Alanında Seramik ve Cam Üzerine Yaklaşımlar 9 / ed. Ahmet Cüneyt Er, Fahrettin Geçen.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
228 s. : resim, tablo ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253754020
1. Sanat--Cam--Seramik.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

- BÖLÜM 1** Çağdaş Seramik Sanatında Çocuk İmgesi..... 1
Perihan ŞAN ASLAN
- BÖLÜM 2** Frig Uygarlığı Seramiklerinde Geometrik
Bezeme Motifleri..... 25
Nazlı Harika ZORKUN ÇAĞLAYAN
- BÖLÜM 3** Seramik Sanatında İfade Aracı Olarak Dört
Elementin Sembolizmi: Toprak, Su, Hava ve Ateş..... 39
Fidan TONZA HELVACIKARA
Elvan GÖKMEN
- BÖLÜM 4** İsmail Yardımcı'nın Seramiklerindeki
Resimsel Etkiler 61
Ali USLU
- BÖLÜM 5** Sanat Terapisi Ve Engelli Çalışmaları Örneğinde
“Gönülden Açan Çiçekler” Projesi 77
Emel MÜLAYİM
- BÖLÜM 6** Seramik Sanatında Teknolojik Koşulların
Kullanımı İle Yaratılan Plastik Söylem 87
Hale YILDIRIM
Kamuran Özlem SARNIÇ
- BÖLÜM 7** Samsat Seramik Örneklerine Ait
Arkeometrik Analizler 103
Hülya AK
Halil YOLERİ
Erhan AKÇA

BÖLÜM 8 Bauhaus Seramik Atölyesi Öncüleri:	
Theodor Bogler ve Otto Lindig	121
<i>Fadliye YILMAZ DEMİR</i>	
BÖLÜM 9 Endüstriyel, Yapısal ve Mimari Perspektiften Atık	
Seramiklerin Sürdürülebilir Kullanımı	145
<i>Esra BOZKURT</i>	
<i>Nermin DEMİRKOL</i>	
BÖLÜM 10 Kınık Köyünde Geleneksel Çömlekçilik.....	163
<i>Leyla KUBAT</i>	
BÖLÜM 11 Sürrealizm ve Figüratif Anlatımın	
Seramik Sanatına Yansımaları	183
<i>Furkan İNCE</i>	
<i>Nureddin GÜLAÇTI</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Hülya AK
Adryaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü

Prof. Dr. Erhan AKÇA
Adryaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü

Doç. Perihan ŞAN ASLAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü

Esra BOZKURT
Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Harika ZORKUN
ÇAĞLAYAN**
Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Çizgi Film ve Animasyon Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Fadliye YILMAZ
DEMİR**
Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü

Doç. Dr. Nermin DEMİRKOL
Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü

Uzm. Elvan GÖKMEN

Prof. Dr. Nureddin GÜLAÇTI
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Fakültesi

**Doç. Dr. Fidan TONZA
HELVACIKARA**
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam
Bölümü

Uzm. Furkan İNCE

Doç. Leyla KUBAT
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel
Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve
Cam Bölümü

Öğr. Gör. Emel MÜLAYİM
Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi Seramik Bölümü

Doç. Kamuran Özlem SARNIÇ
Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Enstitüsü, Sanat ve Tasarım ASD.

Dr. Ali USLU
Milli Eğitim Bakanlığı

Hale YILDIRIM
Sanatta Yeterlik Öğrencisi, Akdeniz
Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü,
Sanat ve Tasarım ASD.

Prof. Halil YOLERİ
Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı
Bölümü

"Katkılarından dolayı Öğr. Gör. Ümit PARSIL'a teşekkür ederiz"

BÖLÜM 1

Çağdaş Seramik Sanatında Çocuk İmgesi

Perihan ŞAN ASLAN ¹

Giriş

Çocuk, çocukluk döneminin öznesidir. Çocukluk, insan yaşamının ilk evrelerinden olup, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel açıdan önemli bir dönemi temsil eder. Bu dönem, bir yandan fiziksel ve zihinsel gelişimin olduğu bireysel bir süreçken, diğer yandan da toplumsal, kültürel kimliğin şekillenmeye başladığı bir evredir. Çocukluk, sadece biyolojik bir yaş dönemi olmanın ötesinde, insanın kişilik ve değer yargılarına dair temellerin atıldığı bir zaman dilimidir. Çocukluk kavramı her ne kadar evrensel bir dönemi işaret etse de her toplumun çocukluk algısı ve deneyimi farklılıklar gösterebilir. Çocukluk, sadece bir yaş grubu olarak algılanmaz; her kültür, her toplum, çocuğa ve çocukluğa dair kendine özgü değerler ve normlar geliştirmiştir.

Seramik ise insanlık tarihinin en eski sanat alanlarından biridir. Son yüzyılda değişen toplumsal yapılar, kültürel dönüşümler ve teknolojik ilerlemelere paralel olarak çağdaş seramik sanatında ifade biçimleri de çeşitlenmiştir.

Bu dönüşüm sırasında çocuk imgesi de hem estetik bir öge hem de toplumsal ve psikolojik yapıyı yansıtan bir araç olarak kullanılmıştır. Çocuk imgesi çağdaş seramik sanatında referans verilen imgelerdendir. Sanatçılar, bu imgeyi farklı biçimlerde işleyerek, çocukluğa dair geleneksel algıları sorgulayarak toplumsal, kültürel ve psikolojik anlamlar oluşturmuşlardır.

¹ Doç., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, perihansanaslan@ibu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9629-6050

Sanatçılar, çocuk imgesiyle, bu saflığın toplumsal yapılar ve travmalar tarafından nasıl şekillendirildiğini keşfederler. Çocuk imgesi, yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal eleştirinin ve politik bir söylemin taşıyıcısıdır. Sanatçılar, bu imgeyi, toplumun çocuklara yönelik beklentilerini, travmalarını ve ideolojik yapıları sorgulamak için kullanırlar. Çocuk, kimlik arayışı ve kişisel gelişimin simgesi olarak da işlenir. Bu imge, kimlik inşası, toplumsal rollerin öğrenilmesi, psikolojik gelişim ve kimlik krizlerinin bir yansımasıdır. Çağdaş seramik sanatında, çocuk imgesi, psikoanalitik bir dilin taşıyıcısıdır. Sanatçılar, çocuk imgelerini kullanarak, bilinçaltı süreçleri, travmaları, bastırılmış duyguları ve kimlik arayışlarını işlerler. Çocuk, bu anlamda bireysel tarihin dışı vurumu olarak seramik eserlerde yer alır. Çocukluk, geçici ve sürekli değişen bir dönem olarak bireysel ve toplumsal düzeyde derin anlamlar taşır. Bu geçicilik, sanatın çocukluk deneyimlerini konu almasının nedenlerinden biridir. Sanatçılar, çocukluğun uçucu doğasını ve geçici yapısını, kaybolan zamanın izlerini yansıtan imgelerle ele alır. Bu bağlamda, sanatçılar çocuk imgesi ile, bu dönemin hem melankolik hem de umut verici yönlerini yansıtarak izleyiciye geçici olanın derinliklerini ve kaybolmuş olanı hatırlatırlar.

Sonuç olarak, çocuk imgesi, bir sembol olarak insanlık ve seramik sanatıyla birlikte varlığını sürdürür. Seramik sanatı, çocuk imgesini kullanarak pek çok duyguyu ve eleştiriyi somutlaştırabilen güçlü bir araç haline gelir.

Kaynakça

- Agamben, G. (2019). *Çocukluk ve Tarih: Deneyimin Yıkımı Üzerine Bir Deneme* (Çev. B. Parlak). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti.
- Allison, J. (2001). Yeni çocuk sosyolojisinde sorunlar, bakış açıları ve uygulamalar. III. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*, Yayına Hazırlayan: B. Onur. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 27-36.
- Amos Rex. (t.y.). *Kim Simonsson*. <https://amosrex.fi/en/exhibitions/kim-simonsson/> (1.12.2024)
- AMOCA. (t.y.). *MIB: Contemporary Chinese American Ceramics*. <https://www.amoca.org/members/exhibitions/mib-contemporary-chinese-american-ceramics/photos/> (1.12.2024)
- Atlı, P. (2016). Sanatta değişen çocukluk imgeleri: Gottfried Helnwein'in çocukları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2(4), 63. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/358006> adresinden erişilmiştir).
- Aybar, T.A.F. (2022). Felsefede çocuk ve çocukluk kavramı. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 33, 463-480. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2250081> adresinden erişilmiştir).
- Barford, B. (2009). *The Good, The Bad, The Belle*. <https://barnabybarford.co.uk/work/the-good-the-bad-the-belle-2009> (1.12.2024)
- Beth Lo. (t.y.). *About*. <https://www.bethlo.com/about> (1.12.2024)

- Cora, A. (2024). Bir nesne olmanın ötesinde sanat eseri (Sanatta yeterlik sanat çalışması raporu). Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Ankara.
- Goodwin, K. (t.y.). *Inspire Missoula: Beth Lo*. <https://destinationmissoula.org/blog/inspire-missoula-beth-lo> (1.12.2024)
- Efe, M. (2008). Çocukların cezai sorumluluğu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum: Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler* (Çev. D. Öngen). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 3.
- Galleri Forsblom. (t.y.). *Kim Simonsson: Selected Works*. <https://www.galerieforsblom.com/exhibitions/kim-simonsson2/selected-works?view=slider> (01.12.2024)
- Gail Severn Gallery. (t.y.). *Ephemera by Margaret Keelan*. <https://gailseverngallery.com/art/ephemera-by-margaret-keelan> (01.12.2024)
- Karadoğan, U.C. (2019). Çocuk ve çocukluk kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(7), 195-226. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335762> adresinden erişilmiştir).
- Keelan, M. (2011). *New Ceramics* [PDF]. <https://www.margaretkeelan.com/NewCeramics3.2011.pdf> (01.12.2024)
- Lokal Helsinki. (t.y.). *Kim Simonsson*. <https://lokalhelsinki.com/kim-simonsson/> (01.12.2024)
- Marlow, D.R. (1977). *Textbook of Pediatric Nursing*. London: W.B. Saunders Co.
- Milner, C., Greenhalgh, P., & Brown, R.G. (2019). *Beyond the Vessel: Mit, Efsane ve Masallarla Avrupa'dan Çağdaş Seramik*. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı.
- Onur, B. (1994). *Toplumsal Tarihte Çocuk*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Oskay, Ü. (1999). Sinemada ve TV'de çocuk karışıklığı. *Sanat Dünyamız*, Sanat ve Çocuk Sayısı, 71.
- Özcan, Ö. (2017). Orta Çağ'dan erken modern döneme çocukluğun tarihsel gelişimi. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(4), 91-126. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335718> adresinden erişilmiştir).
- Powell, K. (2007). *Breaking The Mould: New Approaches to Ceramics*. London: Black Dog Publishing.
- Rodgers, B. (2019). *Children in Peril: The Anxious Sculptures of May von Krogh*. Cfile. <https://cfileonline.org/art-children-in-peril-the-sculptures-of-may-von-krogh-contemporary-ceramic-art-cfile/> (01.12.2024)
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335683> adresinden erişilmiştir).
- Saybaşılı, N. (2022). Türkiye çağdaş sanat tarihine çoğul bakış: ATLAS-ÇOCUK/LUK: Gülsün Karamustafa'nın çalışmalarında sanat ile hatıra(t). (01.12.2024 tarihinde <https://argonotlar.com/atlas-cocuk-luk-gulsun-karamustafanin-calismalarinda-sanat-ile-hatirat/> adresinden erişilmiştir).
- Simonsson, K. (t.y.). *Portfolio of Sculptor Kim Simonsson*. <https://www.kimsimonsson.com/portfolio-of-sculptor-kim-simonsson.html> (01.12.2024)
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 71-88. (01.12.2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788106> adresinden erişilmiştir).
- The ReArt. (t.y.). *May Snevoll von Krogh*. <https://thereart.ro/may-snevoll-von-krogh/> (01.12.2024)
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (01.12.2024)

Görsel Kaynakça

- Görsel 1: The ReArt. (t.y.). *May Snevöll von Krogh*. <https://thereart.ro/may-snevoll-von-krogh/> (01.12.2024)
- Görsel 2 ve 3: Keelan, M. (t.y.). 2015. <https://www.margaretkeelan.com/2015.html> (01.12.2024)
- Görsel 4 ve 5: Lo, B. (t.y.). *Good Children: Flood*. <https://www.bethlo.com/good-children#/flood/> (01.12.2024)
- Görsel 6: Lo, B. (t.y.). *Good Children: Step Into*. <https://www.bethlo.com/good-children#/step-into/> (01.12.2024)
- Görsel 7: Barford, B. (2009). *The Good, The Bad, The Belle*. <https://barnabybarford.co.uk/work/the-good-the-bad-the-belle-2009> (01.12.2024)
- Görsel 8: Barford, B. (2009). *The Good, The Bad, The Belle*. <https://barnabybarford.co.uk/work/the-good-the-bad-the-belle-200> (01.12.2024)
- Görsel 9: Galleri Forsblom. (t.y.). *Kim Simonsson: Selected Works*. <https://www.galerieforsblom.com/exhibitions/kim-simonsson2/selected-works?view=slider#6> (01.12.2024)
- Görsel 10: Galleri Forsblom. (t.y.). *Kim Simonsson: Selected Works*. <https://www.galerieforsblom.com/exhibitions/kim-simonsson2/selected-works?view=slider#7> (01.12.2024)
- Görsel 11: Galleri Forsblom. (t.y.). *Kim Simonsson: Selected Works*. <https://www.galerieforsblom.com/exhibitions/kim-simonsson> (01.12.2024)
- Görsel 12: Cora, A. (t.y.). *Aytuna Cora Kişisel Arşiv*.
- Görsel 13 ve 14: Şan Aslan, P. (t.y.). *Kişisel Arşiv*.
- Görsel 15: Şan Aslan, P. (t.y.). *Kişisel Arşiv*.

BÖLÜM 2

Frig Uygarlığı Seramiklerinde Geometrik Bezeme Motifleri

*Nazlı Harika ZORKUN ÇAĞLAYAN*¹

Giriş

Anadolu, tarih boyunca doğu ve batı arasındaki kültürel etkileşimin önemli bir geçiş noktası olmuştur. Bu bölge, farklı medeniyetlerin bir arada varlık gösterdiği ve kültürel alışverişin yoğun yaşandığı bir coğrafya olarak, arkeolojik buluntular aracılığıyla geçmiş uygarlıkların izlerini günümüze taşımaktadır. Seramik eserler, dayanıklılıkları ve estetik işlevleri sayesinde, yalnızca günlük yaşamın bir parçası olmakla kalmamış, aynı zamanda dönemin sosyo-kültürel ve sanatsal ifadelerini yansıtan önemli belgeler olarak değerlendirilmiştir.

M.Ö. 750'den itibaren Anadolu'da siyasi ve kültürel kimlikleri belirginleşen Frigler, kültürler arası etkileşimin izlerini sanat ve zanaat üretimlerine yansıtmışlardır. Frig seramikleri, dönemin estetik anlayışını yansıtan belirgin üslupları ve bezeme teknikleriyle dikkat çeker. Bu bağlamda, Frig sanatında öne çıkan geometrik bezeme tarzı, kompozisyon anlayışı ve teknik uygulamalar açısından incelenmeye değerdir. Geometrik motiflerin düzenli tekrarlarla kullanımı, simetri ve ritim anlayışı, Frig sanatının temel karakteristikleri arasında yer almakta olup, bu bezeme anlayışı aynı zamanda kültürel kimliklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Bezeme sanatı, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren farklı formlar ve tekniklerle kendini göstermiştir. İlk süsleme örnekleri, seramik kapların

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Çizgi Film ve Animasyon Bölümü, nazliharika.zorkuncaglayan@deu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7276-442X

dan aktarılan sanat anlayışlarının ve yerel estetik tercihlerinin bir sonucu olarak şekillenmiştir.

Frig Uygarlığı'nın kültürel ve sanatsal gelişiminde Yunan etkilerinin varlığı tartışılmaz olsa da, özellikle Doğu dünyasıyla olan etkileşimler de göz ardı edilmemelidir. Nitekim Kuzey Suriye başta olmak üzere Yakın Doğu kültürlerinden alınan sanatsal unsurlar, Frig sanat anlayışında özgün bir biçimde sentezlenmiş ve tamamen kendine has bir seramik bezeme yöntemi oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Frig sanatının gelişimi sadece Batı'dan gelen etkilerle değil, Doğu'dan taşınan kültürel unsurlarla da şekillenmiş ve özgün bir estetik anlayış kazanmıştır.

Özellikle Midas döneminde Frig sanatı, çağdaşlarından farklılaşarak özgün bir kimlik kazanmış ve antik dünyada kendine has bir yer edinmiştir. Seramik sanatında ise yalnızca yüzey bezemeleriyle sınırlı kalmamış, kapların form ve işlevselliğine uygun dekoratif uygulamalar geliştirilmiştir. Biçim ve bezeme arasındaki bu uyum, estetik kaygılarla daha da rafine hale getirilmiş ve Frig seramikleri görsel açıdan etkileyici bir bütünlük kazanmıştır. Sonuç olarak, Frig seramik bezeme geleneği, coğrafi, etnik ve kültürel etkileşimler çerçevesinde şekillenmiş, farklı sanatsal akımların özgün bir birleşimi olarak ortaya çıkmış ve döneminin diğer uygarlıklarından ayrılan karakteristik özellikleriyle dikkat çekmiştir.

Kaynakça

- Akurgal, E. (1997). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Anadolu Medeniyetler Müzesi*. (1997). Ankara: Dönmez Offset Müze Eserleri Turistik Yayınları .
- Bülbül, C. (2009, Şubat). Eski Anadolu Tarihinde Frigler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Conka, S. (2006). Metal Ticaret. *Arkeo Atlas Dergisi* 5, 56-57.
- Homeros. (2005). *İlyada-II*. İstanbul: Can Yayınları.
- <http://arkeokur.tumblr.com/Frigler>. (tarih yok).
- <http://www.tamsanat.net/yayinlar/sanattarihi.php?post=477>. (tarih yok).
- Özgüç, T. (1949). *Karahöyük Hafriyatı 1947*.
- Özgüç, T. (1971). *Demir Devrinde Kültür ve Civan*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özkaya, V. (1995, Yaz). Frigler'de Hero Kültü. *Arkeoloji ve Sanat*, 16-23.
- Özkaya, V. (1995). *İ.Ö. Erken Birinci Binde Frig Boyalı Seramiği*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Pekyaman, H. (2008). Frig Uygarlığı Seramik Sanatı ve Kişisel Uygulamalar. *Yüksek Lisans Tezi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, G. (1993). *İstanbul Arkeoloji Müzelerinden Bir Grup Frig Keramiği*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Uçankuş, H. T. (2002). *Ana Tanrıça Kybele'nin ve Kral Midas'ın Ülkesi FRİGYA (Kültür Rehberi)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1a:** Alishar Erken Frig Boyalı Seramiği MÖ. 750-730 (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)
- Görsel 1b:** Alishar Vazosu çizimi Akurgal, E. (1997). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Görsel 2:** Alishar ve Gümüşhacıköyden çıkan pişmiş toprak testiler (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)
- Görsel 3:** Gordion W Tümülüsünden çıkan uzun emzikli kaplar. MÖ. 8. yy (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)
- Görsel 4:** Gordion, Pişmiş Toprak, Maşrapa (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)
- Görsel 5:** Büyük boyalı testi ve vazo. Frig Geç Stil (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)
- Görsel 6:** Gordion P Tümülüsü buluntularından pişmiş toprak kap. İ.Ö. 8 yy. sonu (Anadolu Medeniyetler Müzesi, fotoğraf: Nazlı Harika Zorkun Çağlayan)

BÖLÜM 3

Seramik Sanatında İfade Aracı Olarak Dört Elementin Sembolizmi: Toprak, Su, Hava ve Ateş

*Fidan TONZA HELVACIKARA*¹

*Elvan GÖKMEN*²

Giriş

Sanat, her zaman doğa ile iç içe gelişmiş ve pek çok sanat dalında doğanın unsurları sembolik bir dil aracılığıyla eserlere yansıtılmıştır. Bu bağlamda, doğadaki dört temel element olan toprak, su, hava ve ateş özellikle seramik sanatıyla doğrudan ilişkilidir. Bu elementler, seramik sanatında yalnızca sembolik, felsefi veya estetik bir anlam taşımakla kalmaz, aynı zamanda seramiğin fiziksel üretim sürecinde de önemli roller üstlenmektedirler. Seramik yapımı, kilin (toprağın) temin edilmesiyle başlar, suyla şekillendirilip, hava ile kurutulup, son olarak ateşle pişirilerek tamamlanan bir süreçtir. Bu süreç, seramiğin hem fiziksel hem de sembolik yönleriyle doğayla olan güçlü bağını ortaya koymaktadır.

Sembol, soyut anlamları ifade etme kapasitesine sahip bir araç olarak, tarihsel olarak binlerce yıl öncesine dayanan bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, yaşamları boyunca sembollerle sürekli etkileşimde bulunmuş ve bu semboller evrensel bir dil olarak kabul edilmiştir. Her sembol, kendine özgü bir anlam taşır ve bu anlamlar kültürler arasında değişiklik gösterebilir. Toprak, su, hava ve ateş gibi elementler ise farklı geleneksel kültürlerde kutsal bir değere sahip olmuş ve insanların doğa ile kurduğu derin bağları simgelemiştir.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, fidan.tonza@omu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5094-1066

² Uzm., elvangokmen1@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6101-6397

Kaynakça

- Aça, M. (2018). *Dünya Mitolojilerinde Toprak Simgeciliği*. Kültür Araştırmaları Dergisi, 1(1), 23-35.
- Ak, H. (2024). *Sembolik Motiflerin Anadolu Seramikleri Üzerindeki Örnekleri: Spiral/sarmal Motif*. Sanat Yazıları, 51, 517-533. <https://doi.org/10.61742/sanatyazilari.1512696>
- Akyüz, Y., & Altıparmak, E. (2023). *Antik Yunan Mitolojisinde Ateşin Kökeni ve Akal İlişkisi*. Dört Öge, 23, 75-95.
- Arpa, Z. (2023). *Antalya/Gündoğmuş Yöresindeki Doğum Âdetlerinde Mitolojik Unsurlar*, BELGÜ, Özel Sayı, ss. 206-221.
- Ataleyev, F. (2005). *Toprak-Seramik: İmge, İmgelem, İmlem ve Yaratıcılık*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Avşar, Z., & Avşar, S. (2016). *Var Olmanın ve Arınmanın Tarihi Seyri İçerisinde Bedensel-Ruhsal Temizlik Mekânları Olarak Hamamların İletişim Bakımından Önemi*. Kent Araştırmaları Dergisi, 7(19), 628-658.
- Aydoğan, Ş. (2017). *Resim Sanatında Dört Element: Su, Hava, Ateş ve Toprak* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bozgun, Ş. (2021). *Hititler'de Ateş Kültü ve Tanrı Dıbahhur (I)*. Colloquium Anatolicum, 20, 51–81.
- Britannica. (2025a). *Water*. <https://www.britannica.com/science/water> Erişim tarihi: 04.02.2025.
- Britannica. (2025b). *Fire and combustion*. <https://www.britannica.com/science/fire-combustion> Erişim tarihi: 05.02.2025.
- Cereci, S., Bayazit, M., & Taşkıran, G. (2013). *Anadolu Kültüründe Toprak-Sanat Etkileşimi*. 7. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu.
- Çağlar Abiha, B. (2018). *Mitolojiden İnsana Dört Unsurla Üzerine Bir İnceleme*. BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 1, 38-56.
- Çakar, N. (2018). *Çağdaş Seramik Sanatında Gelenekelden Günümüze Bir Bağ: Nina Hole*. Ulakbilge, 6 (28), s.1135-1145.
- Eken, G. (2018). *Sanatta yeni arayışlar ve geleneğin reddi bağlamında Yves Klein'in "fire color 1 fc1" adlı çalışmasına özgün bir bakış*. Journal of Institute of Economic Development and Social Researches, 4(8), 24-30.
- Erdal, T. (2018). *Türk ve Dünya Mitlerinde İnsanın Yaradılışı ve Toprak*. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 61, 1-22.
- Fındık, O., & Çizer, S. (2018). *Çin Seramik Sanatında Kültür, Sembolizm ve Zanaatkâr*. IV. Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Kongresi (SERES'xx18), Eskişehir, Türkiye, 11 Ekim, 677-692.
- Görgeç, O. (2019). *Thales ve Anaksimenes'in Günümüzde Unutulmuş Elementleri: Su ve Hava*. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, 6(2), 511-526.
- Gülyüz, B. G. (2019). *İslam Öncesi Türk Kültüründe Ateş ve Ateşe Hükmedenler (Maddi Kültür İzleri Işığında)*. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 9(17), 201-223. <https://doi.org/10.33207/trkede.517405>
- Harmancı, M. (2014). *Kutlu Başlangıçtan Ebedi İstirahatgaha: Türk Tasavvuf Edebiyatında Toprak Algısı*. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 13, 23-38.
- Hemachandra, R., & Galloway, J. (2010). *500 Vases: Contemporary Explorations Of a Timeless form (500 series)*. Lark Crafts.
- İşıktan, F. (2007). *Teknik Dekor Yöntemlerinin Özgün Seramik Yapıtlarında Kullanımı*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- ITSLiquid. (2023, August 14). *Interview: Adil Ghani*. <https://www.itsliquid.com/interview-adil-ghani.html> Erişim tarihi: 18.02.2025.
- Muratayev, K., Asembayuly, E., & Kojagulov, T. (2018). *Symbolism of Ceramics of the Bronze Age Kazakhstan*. Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4(9), 348-353.

- Kızıl, H. (2018). Özellikleri açısından sembol. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi / Journal of Oriental Scientific Research (IOSR)*, 10(4), 1306-1327.
- Koçer, M. B., & Aşan Yüksel, O. (2020). *Seramik Sanatında Metaforik Yaklaşımlar*. Ulakbilge, 55, 1500–1515. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-55-04>
- Köseler, A., T. (2002). *Pueblo Çömlekçiliği (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)* Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi,
- Kurt Fidan, M. (2021). Kutsal suyun izinde: Suya yüklenen dini ve sembolik anlamlar. *Journal of Ilsam Academy*. <https://doi.org/10.2757/ilsam-2021>
- Şehriyar, G. (2017). *Mitolojide Su Unsuru ve Onun Köroğlu Hikâyesine Yansıması*. Türkoloji, 86, 69-77.
- Türk Dil Kurumu. (2025a). Sembol. *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 03.02.2025.
- Türk Dil Kurumu. (2025b). Toprak. *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 04.02.2025.
- Türk Dil Kurumu. (2025c). Hava. *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 06.02.2025.
- Türk Dil Kurumu. (2025d). Ateş. *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 06.02.2025.
- Uçar, H. (2020). *Bir Kültürün Özellikleri: Türklerde Su Kültü*. Kültür Araştırmaları Dergisi, 7, 24-47.
- Ulutürk, M. (2009). *Dinlerde Su Tasavvurları*. Su Medeniyeti Sempozyumu, Konya.
- Yıldız Altın, K. (2018). *Uygur Türklerinin İnanç ve Uygulamalarında Toprak*. Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi, 11, 1-21.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1:** Erali, G. (2025). <https://gul-erali.com/tr/galeriler/nggallery/album/galeri-4-topragin-tanricalari> <https://gul-erali.com/tr/galeriler/nggallery/album/galeri-4-topragin-tanricalari> Erişim Tarihi: 08.02.2025
- Görsel 2:** National Museum of Women in the Arts. (2017, Şubat 22). Artist spotlight: Maria Martinez. *National Museum of Women in the Arts*. <https://nmwa.org/blog/artist-spotlight/artist-spotlight-maria-martinez/>
- Görsel 3:** Hemachandra, R., & Galloway, J. (2010). *500 vases: Contemporary Explorations Of a Timeless form (500 series)*. Lark Crafts.
- Görsel 4:** Greece High Definition. (2025, February 19). *Meander: Greek key symbol*. <https://www.greecehighdefinition.com/blog/meander-greek-key-symbol> Erişim tarihi: 19.02.2025
- Görsel 5:** Earth Embracing Space. (2025, February 18). *After the rain*. <https://earthembracingspace.com/portfolio-item/after-the-rain/> Erişim tarihi: 18.02.2025
- Görsel 6:** This is Colossal. (2025, February 19) <https://www.thisiscolossal.com/2016/11/porcelain-vessels-inspired-by-the-ocean-sculpted-by-jennifer-mccurdy/> Erişim Tarihi: 19.02.2025
- Görsel 7:** Asian Art Museum. (2025, February 18). *Forms that entwine*. <https://searchcollection.asianart.org/objects/24007/forms-that-entwine> Erişim tarihi: 18.02.2025
- Görsel 8:** AIC-IAC. (2025, Şubat 18). *Yuriy Musatov*. <https://www.aic-iac.org/en/member/yuriy-musatov/> Erişim tarihi: 18.02.2025
- Görsel 9:** 1stdibs. (2025). *Raaquu raku fired large globe vase (S-N0000760) centerpiece, art series*. https://www.1stdibs.com/furniture/decorative-objects/vases-vessels/vases/raaquu-raku-fired-large-globe-vase-s-n0000760-centerpiece-art-series/idf_42826482/#zoomModalOpen Erişim tarihi: 18.02.2025
- Görsel 10:** Tales of a Red Clay Rambler. (2025, February 18). *In tribute: Nina Hole*. <https://www.talesofaredclayrambler.com/episodes/in-tribute-nina-hole> Erişim tarihi: 18.02.2025

BÖLÜM 4

İsmail Yardımcı'nın Seramiklerindeki Resimsel Etkiler ¹

Ali USLU²

Giriş

Tarih öncesi dönemlerin başlangıcından bu yana şekil verilen toprak, ilk çağlarda günlük yaşamda araç gereç olarak kullanılsa da daha sonra ki dönemlerde günlük ihtiyaçların karşılanması dışında mimari bir obje olarakta kullanılması ile değişime uğramış ve süreç içerisinde düşüncelerin ifade aracı olmuştur. 20. yüzyılın başlarından itibaren değişen dünya koşulları, dünya düzeni ve toplumsal siyasi kültür üzerindeki etkilerini derin bir şekilde hissettirmiştir. Bu değişim, sanat çalışmalarının da önemli bir evrim geçirmesine neden olmuştur. 1950 sonrası gelişen çağdaş sanat anlayışı, sanatçıların malzeme seçiminde sınırları ortadan kaldırmıştır. Özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrası, mesleki sanat okullarının açılması, teknolojinin ilerlemesi ve el sanatlarına verilen önemin artması ile seramik, sanatçılar için tam bir ifade biçimi anlayışına dönüşmüştür. Modern sanattan postmodern sürece geçiş ile seramik sanatı ve diğer disiplinler arasındaki sınırlar ortadan kalkmış ve sanatçıya daha geniş imkânlar sunmuştur (Ağatekin, 2002).

¹ Bu kitap bölümü, Ali Uslu'nun Yrd. Doç. Zafer Güngen ve Prof. İsmail Yardımcı danışmanlığı ile yürütülen, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı'nda "İsmail Yardımcı'nın Çağdaş Türk Seramik Sanatındaki Yeri Ve Çalışmalarındaki Resimsel Etkiler" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, uslual@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2227-3574

pit edilmiştir. Bu unsurlar, eserin genel kompozisyonunu zenginleştirirken, izleyiciyle kurulan görsel diyalogda anlam derinliği ve estetik çeşitlilik sağladığı görülmektedir.

Kaynakça

- Ağatekin, M. (2002). Dünyada ve Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Oluşum Süreci, Anadolu Sanat Dergisi, Sayı 12, Şubat: 3, s.1.
- Atalayer, F. (1994). Temel Sanat Öğeleri, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Eskişehir, s. 151-160.
- Baykam, B. (2016) İsmail Yardımcı'nın eserlerindeki resimsel etkiler, (Röportajı yapan, Ali Uslu), İstanbul, Şubat.
- Gençaydın, Z. (1993). Sanat Eğitimi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Resim-İş Lisans Tamamlama Programı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s.77.
- Gezer, H. (2009). Prof. Zehra Çobanlı'nın Çağdaş Türk Seramik Sanatındaki Yeri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, s.8.
- MEGEP, (2007). Grafik ve Fotoğraf, Renk, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, s.1-23.
- Tansuğ, S. (1996). Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitapevi, 4. Basım, İstanbul, 1996, s.339.
- Yardımcı, İ. (2016). Hayatı ve Sanatı, (Röportajı yapan, Ali Uslu), Uşak, Ocak.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1.** Rh Sanat, (2004). Türkiye Plastik Sanatlar Dergisi, Antik Sanat Yayınevi, Sayı: 13, s.71.
- Görsel 2.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 3.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 4.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 5.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 6.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 7.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 8.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 9.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.
- Görsel 10.** Yardımcı, İ. (2016). İsmail Yardımcı arşivinden.

BÖLÜM 5

Sanat Terapisi Ve Engelli Çalışmaları Örneğinde “Gönülden Açan Çiçekler” Projesi

Emel MÜLAYİM¹

Giriş

Ülkemizde Son yıllarda engellilerle ilgili olarak yapılan projeler son derece önem arz etmeye başlamıştır. Engelli bireyler ile ilgili yapılan uygulamalı etkinlikler ve projeler sayesinde toplumda önemli bir farkındalık oluşturulmuştur. Engelli bireyin topluma kazandırılması ve uyumu sürecinde devlet ve özel kurumların iş birliği yanında, dış paydaşlarında destekleriyle önemli projeler hayata geçirilmiştir. Bu projelerden biri de Antalya’da gerçekleştirilmiş olan “Gönülden Açan Çiçekler” projesidir. Kepez Kaymakamlığı ve Kepez Belediyesi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Kepez İşitme Engelliler İlk Öğretim Okulu’nda, Akdeniz Üniversitesi’nin de destek verdiği atölye çalışması başarılı bir şekilde sonuçlandırılmıştır. Avrupa Birliğinden de destek alan bu projede, 2016 EXPO etkinliğinin sembolü olan “Çiçek ve Çocuk” temalı konu kapsamında engelli öğrencilerin atölye çalışmasıyla seramikten bir hayat ağacı yapılmıştır. Bu proje ile, ortaöğretim seviyesindeki engelli öğrencilerin, seramikten “çiçek” temasıyla oluşturduğu hayat ağacı ile toplumda, engellilerle ilgili farkındalık yaratan önemli bir çalışmaya imza atılmıştır. Bu seramik ağaç, Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü binası içinde bir süre sergilendikten sonra, EXPO fuar merkezinde daimî olarak sergilenmektedir. Bu çalışmanın amacı; engelli bireylerin seramik sanatı ile yaratıcılıklarını ortaya çıkartmak, bedenlerindeki engellere rağmen sanatın iyileştirici gücünü hastalıklarının iyileşmesinde kullanmak ve daimî özgüven oluşturmada

¹ Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, emulayim@akdeniz.edu.tr, ORCID iD:009-0009-0935-5717

Kaynakça

- Şahin, D., 2015, “Zihin Engelli bireylerde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi”,Sed (Sanat Eğitim Dergisi) Cilt 3, Sayı 2, Volume 3, Issue 2, s.25
- Botton de, A., Armstrong., J. (2013), *Terapi olarak Sanat*, Phaidon press.,China: 1. Baskı, s.72
- American Art Therapy Association, About Art Therapy, 2009. (erişim) <http://www.arttherapy.org/aboutart.htm> 20.02 2025.
- Erim, G., ve Caferoğlu, M., (2012). “Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinin Zihinsel Engelli Çocuklara Katkısının Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleriyle Belirlenmesi”, Bursa, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, No:25, s. 321-342.
- Salderay, B. (2003). “Zihinsel Engelli Bireyler İçin Güzel Sanatlar Eğitimi”. Milli Eğitim Bakanlığı: Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, No:39, s.33
- Wix., L.(2009). “Aesthetic Empathy in Teaching Art to Children: The Work of Friedl Dicker-Brandeis in Terezin”, Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association, Vol 26 (4), AATA, Inc., United States of America, 2009: s.152
- Stuckey, H ve Nobel., J. (2010). “The Connection Between Art, Healing, and Public Health: A Review of Current Literature”, American Journal of Public Health, Vol 100, Framing Health Matters, United States of America, February, No:26, s.254
- Şahin, D., 2015, “Zihin Engelli bireylerde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi”,Sed (Sanat Eğitim Dergisi) Cilt 3, Sayı 2, Volume 3, Issue 2, s.30

Görsel Kaynakça

- Görsel 1: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi”, (foto: Emel Mülayim).
- Görsel 2: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi”, (foto: Emel Mülayim).
- Görsel 3: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi”, (foto: Emel Mülayim).
- Görsel 4: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi”, (foto: Emel Mülayim).
- Görsel 5: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi” Gönüllü öğretmen ve öğrencilerin çalışmaya desteği, (foto:Emel Mülayim).
- Görsel 6: Farklı engel gruplarından oluşan öğrencilerle seramik çalışmayı “gönülden açan çiçekler projesi”, seramik çiçeklerden oluşmuş üç boyutlu hayat ağacı, (foto:Emel Mülayim).

BÖLÜM 6

Seramik Sanatında Teknolojik Koşulların Kullanımı İle Yaratılan Plastik Söylem

Hale YILDIRIM¹
Kamuran Özlem SARNIÇ²

Giriş

Seramiğin, insan hayatında geçmişten günümüze hem gündelik kullanım nesnesi hem de sanatsal ifade aracı olarak yer alması, onu diğer sanat dallarından farklı bir yere konumlandırmaktadır. Bu konum, endüstriyel bir üretimin parçası olan seramik ile sanat nesnesi olan seramik arasında aktüel teknolojilerin takip edilmesi ve her iki pozisyonda da kullanılabilmesi bağlamında hem farklı bir bakış açısını hem de sanatçının günceli takip etmesini teşvik etmektedir. Sanatta modernizm ile yaşanan yenilik ve değişimler, teknolojik öğelerin de sanat içerisinde bir medya olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Buna bağlı olarak seramik sanatında da bu medyalar, teknolojinin gelişmesine paralellik arz ederek kullanılmıştır. Güncel olarak seramik sanatının, teknoloji ve estetik ile ilişkisinde yeni bir duruş sergilediği söylenebilir (Sevim ve Boz, 2011).

Dijital teknolojilerin doğuşu olarak kabul edilen bilgisayarın icadıyla birlikte her alanda değişim ve gelişim yaşanmış, sanat da dijital teknolojiden etkilenen bir alan olmuştur. Sanatta teknoloji kullanımı seramik dalında da etkili bir biçimde kendini göstermiştir. Teknolojinin seramik alanında kullanımı yalnızca endüstriyel ve bilimsel üretimlerle sınırlı kalmamış, sanatçılar tarafından da kullanılmıştır. Tamamen dijital ortamda çalışan sanatçılar neredeyse el değmeden yapıtlarını ortaya koymuşlardır (Oral, 2021).

¹ Sanatta Yeterlik Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım ASD., ORCID iD: 0000-0002-7538-9407

² Doç., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım ASD., ORCID iD: 0000-0001-7413-1693

ulaşılması zor olan incelik, geçirgenlik ve estetik detaylar, teknoloji sayesinde çok daha erişilebilir hale gelmiştir. Bu gelişmeler, seramik sanatında hem işlevsel hem de kavramsal eserlerin yaratılmasını teşvik ederek sanatçılara yeni bir özgürlük alanı sunmaktadır.

Sonuç olarak, seramik sanatında teknolojinin kullanımı hem sanatsal hem de endüstriyel üretimi dönüştürmekte, yenilikçi üretim yöntemleri ile çağdaş sanatı ileriye taşımaktadır. Geleneksel ve modern tekniklerin birleşimiyle ortaya çıkan eserler, seramik sanatında plastik dilin evrimini gözler önüne sermekte ve gelecekte daha da ileriye taşınacağına sinyallerini vermektedir.

Kaynakça

- Beyhan, H. C. (2018). Teknoloji ve Sanat, *Journal of Arts*, 1(1), 13-22.
- Coşkun, R. (2014). Teknolojinin Olanakları ile Değişen Sanat Alanı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(6), 76-89.
- Çelebi, B. (2021). 20. Yüzyıldan günümüze makinenin sanata ve sanat eserine etkisi ile sanatçının dönüşümü (Yüksek lisans tezi) Sakarya Üniversitesi.
- Çiçekli, P. (2008). 20. Yüzyıl Sanatında Teknolojinin Yeri (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi.
- Er, A.C. (2011). Seramikte İşlevsel Simge Biçimlerin Araştırılması ve Plastik Biçim Olarak Çömlükçi Çarkında Üretilmesi, (Sanatta Yeterlik Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Günay, D. (2017). Teknoloji nedir? Felsefi bir yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 163-166.
- Heidegger, M. (1998). Tekniğe ilişkin soruşturma. (Çev. Özlem D.). İstanbul: Paradigma.
- Kalay, L. (2012). Seramik Sanatında Lazer Baskı Tekniği ve Çağdaş Uygulayıcıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3 (3) 138-149.
- Karabey, B. Ö. (2010). Seramik sanatında imaj transfer teknikleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(5), 91-104.
- Oral, A. (2021) Seramik Tasarımında Dijital Teknolojilerin Kullanımı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Özel, Z. (2007). Op sanat ve dijital teknolojinin kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt/Vol.:7- Sayı/No: 2 :395-418*
- Özgüven, S. (2022). Görsel Programlama ve Grasshopper ile Yapılan Seramik Tasarımlar. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(71), 307-317.
- Sevim, C., & Boz, G. (2011). Use of Ready-Made Objects and Technology in Art And Its Reflection to The Art of Ceramics. *Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi-Anadolu University Journal of Art & Design*, 1(1), 111-135.
- Sevim, S., Kahraman, D., & Çavdar, G. (2013). Günümüz Seramik Endüstrisinde ve Artistik Seramik Yüzeylerde Kullanılan Baskı Tekniklerinden Örnekler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(4), 1-16.
- Sözen, A. E. (2020). Bilgisayar teknolojisi etkisinde plastik sanatlar (Yüksek lisans tezi) Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi.
- Türkel, E. (2008). Bilgisayar Destekli Tasarım Programlarıyla Seramik Ürünlerin Modellenmesi ve Bir Pisuar Uygulaması (Doktora tezi), DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel Kaynakça

Görsel 1: <https://www.instagram.com/kamuranozlemsarnicofficial/> Erişim: Şubat, 2024

Görsel 2: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10156814759680421&set=pcb.10156814760020421> Erişim: Şubat, 2025

Görsel 3: Aytepe, B., Ulusoy A., İlkay A., (2013). Lazer aşındırma yönteminin grafik ve seramik alanlarında uygulanmasına ilişkin öğretim programı tasarısının ve etkililiğinin değerlendirilmesi, International Journal of Social Science, s. 144.

Görsel 4: <https://www.esmadereboy.com/> Mayıs, 2023

Görsel 5: <https://www.emrecanceramic.com/> Mayıs, 2023

Görsel 6: https://www.researchgate.net/publication/328040680_C_lay_NonWovens_Robotic_Fabrication_and_Digital_Ceramics#fullTextFileContent Erişim: Şubat, 2025

Görsel 7: <https://elizaau.com/2022> Erişim: Şubat, 2025

Görsel 8: <https://cfileonline.org/exhibition-white-magic-robertyrman-rudolf-staffel-david-nolan-gallery-new-york/> Şubat, 2025

Görsel 9: <https://www.manmadediy.com/1543-jaw-dropping-ceramics-by-michael-eden/> Şubat, 2025

Görsel 10: Ağatekin, E., (2016), Seramik Sanatında Yeni ve Alternatif Bir Biçimlendirme Yöntemi Olarak Aşındırıcı Su Jeti Kullanımı, Uluslararası Geçmişten Geleceğe Sanat Sempozyumu.

BÖLÜM 7

Samsat Seramik Örneklerine Ait Arkeometrik Analizler¹

Hülya AK²
Halil YOLERİ³
Erhan AKÇA⁴

Giriş

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Adıyaman iline bağlı bir ilçe olan Samsat, eski yerleşim yerinde bulunan höyükte 1964-1990 yılları arasında yapılan kazılarda değerli birçok arkeolojik buluntu ele geçmiştir. Samsat Ortaçağ boyunca bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış, Fırat Nehrinden geçişin en kısa olduğu, ticaret yollarının kesişim noktasında önemli bir konumdadır. M.Ö. 3000 yıllarından başlayarak 13. yy'a kadar önemli bir merkez olmuştur. Samsat seramiklerinin, burada 10-12. yy'da bir yerleşim bölgesi olduğu anlaşılmış, seramik alanında çok değerli malzemeler bulunmuştur. En son 13. yüzyılın sonlarında yer değiştirdikleri bilinmektedir. 12. ve 13.yy'lara ait farklı formlarda ve farklı tekniklerde nitelikli seramiğin bulunduğu Samsat'ın bu dönemde önemli bir merkez olduğunun göstergesidir (Öney, 1983: 105; Özgüç, 1985: 445).

Eski Samsat Atatürk barajı suları altında kalmadan önce (1990) burada bulunan devasa höyükte yapılan kazılardaki seramik buluntularına göre M.Ö. 3000-

¹ Bu Kitap Bölümü Danışmanlığını Prof. Halil YOLERİ'nin Yaptığı, "Adıyaman Müzesi'ndeki 12. Ve 13. Yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu Ve Örnek Uygulamalar" Başlıklı Sanatta Yeterlik Tezinden Üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, hak@adiyaman.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4778-3095

³ Prof., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, halil.yoleri@deu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1041-1458

⁴ Prof. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, erakca@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8988-4196

lanmıştır. Farklı dekorlarda örnekler seçilerek analiz için hazırlanmıştır. Bünye ve sır tabakası görülebilecek yerden ince kesit alınarak mikroskop analizi ile örneklerin agrega içeriği, türü, boyutu, gözenekliliği, kil yapısı ve bünye renkleri incelenmiştir. Seramiklerin pişirim sıcaklıkları 750- 950°C arasında olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü örneklerin bünyesinde pişirim sıcaklığına bağlı olarak ayırt edilebilir bir kil yapısı gözlemlenmemiştir. Bununla birlikte örneklerde kil tipinin yoğunlukla illit kökenli killer temsil etmektedir. Üretimde smektit kadar deforme olmayan ve içerdiği potasyum ile camlaşımaya sıcaklığını aşağı çeken illit kullanımı söz konusu dönemde üretim yapanların ciddi üretim bilgisine sahip olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Pekişmiş astarlı parça haricinde diğer parçaların gövdesinde nispeten düşük oranda gözeneklilik mevcuttur. Örneklerden sıraltı ve lüster dekorlu örneklerin bünye yapısı büyük benzerlikler taşımaktadır. Seramiklerin üretiminde çoğunlukla bölgesel hammadde karışımının kullanıldığı düşünülmektedir.

SEM görüntüsü ve EDX analizi sonuçlarına göre seramik örnekler 2 grup halinde sınıflandırılmıştır. Petrografik ve kimyasal analizler uygulanan seramik örneklerin PED-XRF analizi ile oldukça farklılaşan kimyasal yapıya sahip oldukları anlaşılmıştır. Bunun bir nedeni de hammadde kaynağı olarak kullanılan materyallerin Samsat'tan geçen Fırat Nehri kaynaklı olmasına bağlanabilir çünkü, Fırat Nehri çok uzak mesafelerden farklı jeolojik ve toprak oluşumlarından materyalleri Samsat'a taşımıştır. Bu nedenle çalışmaya konu olan seramiklerin yerel ve bölgesel bazda ele alınıp sayılarının artırılarak, çeşitlendirilmesi ile daha detaylı ve sistematik arkeometrik çalışmalar gerçekleştirilebilecektir. Böylece Samsat'taki kadim seramik üretim kültürüne ait bilgiler ayrıntılı olarak konuyla ilgililere ulaştırılmış olacaktır.

Kaynakça

- Ak, Hülya. (2023). *Adryaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Arcasoy, A. (1983). *Seramik teknolojisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Anasanat Dalı Yayınları No:2.
- Arcasoy, A., & Başkiran, H. (2020). *Seramik Teknolojisi*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ben-Shlomo, D. and Mommsen, H. (2018). Pottery Production in Jerusalem during the Iron Age: A New Compositional Profiling. *Geoarchaeology* 33(3): 349–363.
- Boyrazlı, M. (2008). *Demir Cevheri İçerisindeki Safsızlıkların Olumsuz Etkilerinin Giderilme Yollarının Araştırılması*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Zeki Çizmecioğlu, Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE Metalurji ve Malzeme Anabilim Dalı, İstanbul.

- Budhathoki, P, Paudyal, G., Oli, R., Duwal, N., & Bhattarai, J. (2018). "Assessment on The Characterization of Mineralogical Phase of Ceramic Tiles Available in Kathmandu Valley (Nepal) Using XRD and FTIR Analyses", *International Journal of Applied Sciences and Biotechnology*, 6(3), pp. 238-243.
- Bulut, L., (2000). *Samsat Ortaçağ Seramikleri (Lüster ve Sıraltular)*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Chen, H., AO, X., CAO, Y., Lİ, C., & Jiang, C., (2022). "A first-principle study of the effect of Fe/Al impurity defects on the surface wettability of dolomite", *Physicochemical Problems of Mineral Processing*, 58(4), pp.1-10.
- Kapur, S., Kadir, S., Kelling, G., Akça, E., Topaksu, M., Sakarya, N., & Fitzpatrick, E. A. (2023), "Fired shards from selected ancient Anatolian ceramics: a brief review of their mineralogical nature and pedological? microstructural evolution", *Turkish Journal of Earth Sciences*, 32(4), pp. 555-576.
- Kelling G, Kapur S, Sakarya N, vd. (2000). Bazaltik tefra: Seramik endüstrisi için potansiyel yeni kaynak. *British Ceramic Transactions*, 99(3):129-136.
- Okumuş, H. (2008). *Seramik Tasarım ve Üretiminde Sağlık Açısından Alınması Gereken Önlemler*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Ateş Arcasoy, Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik ve Cam Anasanat Dalı, Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Öney, G., (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (3.Baskı).
- Öney, G., (1983). "Bir Grup Selçuklu Seramiğinde İnsan Tasviri", Ege Üniversitesi, *Sanat Tarihi Dergisi*, sayı: 2, İzmir, s. 86-105.
- Öney, G. (1982). "1978-79 ve 1981 Yılı Samsat Kazılarında Bulunan İslam Devri Buluntularıyla İlgili İlk Haber", *Sanat Tarihi Dergisi*, Cilt: 1, İzmir, s.71-80.
- Özgüç, N. (1985). "Samsat 1984 Yılı Kazıları", VII. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 221-227.
- Redford, S. (1995). "Medieval Ceramics From Samsat", *Archéologie Islamique*, Vol: V, Turkey, pp. 55-80.
- Tite, MS, & Maniatis, Y. (1975). Taramalı Elektron Mikroskobu Kullanılarak Antik Çanak Çömleklerin İncelenmesi. *Nature*, 257, s.122-123.
- Yanyi, G. (1987). "Raw Materials for Making Porcelain and The Characteristics of Porcelain Wares in North and South China in Ancient Times", *Archaeometry*, 29(1), pp. 3-19.

Görsel Kaynakça

Görsel 1- Sıraltı dekorlu kap parçası ve ince kesiti, Adıyaman Müzesi

Ak, Hülya. (2023). *Adıyaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Görsel 2- Siyah/Lacivert bezeme üzerine, firuze renkte şeffaf sırlı kap parçası, Adıyaman

Ak, Hülya. (2023). *Adıyaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Görsel 3- Lüster dekorlu kap parçası, Adıyaman Müzesi

Ak, Hülya. (2023). *Adıyaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Görsel 4- Sgraffito dekorlu kap parçası, Adıyaman Müzesi

Ak, Hülya. (2023). *Adıyaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Görsel 5- Astarlı kap parçası, Adıyaman Müzesi

Ak, Hülya. (2023). *Adıyaman Müzesi'ndeki 12. ve 13. yy. Samsat Seramiklerinin Motif Restitüsyonu ve Örnek Uygulamalar* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

BÖLÜM 8

Bauhaus Seramik Atölyesi Öncüleri: Theodor Bogler ve Otto Lindig

Fadliye YILMAZ DEMİR¹

Giriş

Bauhaus, 20. yüzyılın en yenilikçi sanat ve tasarım okullarından biri olarak estetik, üretim ve eğitim anlayışında köklü bir dönüşüm yaratmıştır. Walter Gropius'un 1919'da Almanya'nın Weimar şehrinde kurduğu bu okul, sanat ile zanaat arasındaki sınırları ortadan kaldırarak estetik ile işlevselliği bir araya getirmeyi ve endüstriyel üretime dayalı bir sanat eğitimi sunmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede okul, farklı disiplinleri bir araya getiren bir eğitim modeli benimsemiş ve bu modelin bir parçası olarak Bauhaus seramik atölyesi de büyük bir önem kazanmıştır.

Bauhaus seramik atölyesinde geleneksel el işçiliği ile modern üretim teknikleri birleştirilerek işlevselliği ön planda tutan tasarımlar geliştirmiştir. Gerhard Marcks ve Max Krehan'ın rehberliğinde öğrenciler hem zanaatın inceliklerini hem de endüstriyel üretime uygun teknikler öğrenmişlerdir. Özellikle Theodor Bogler ve Otto Lindig'in geliştirdikleri prototipler, atölyenin üretimsel yönünü derinlemesine etkilemiş, Bauhaus'un "endüstri için sanat" anlayışına somut örnekler sunarak seramik alanında estetik ile işlevi birleştiren çalışmalara imza atılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Bauhaus seramik atölyesinin öğretim süreci ve üretim modelini, atölyenin öncü isimleri Theodor Bogler ve Otto Lindig'in katkıları doğrultusunda incelemek ve sanat ile endüstrinin birleştiği bu özgün ortamın nasıl şekillendiğini ortaya koymaktır. Çalışmanın kapsamı; seramik atölyesinin kurulum sürecinden eğitim metotlarına, malzeme kullanımından üretim teknik-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, fadliyeyilmaz@gantep.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9054-5885

formlara dönüştürme konusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak atölye, teknik imkânları sınırlı bir eğitim kurumu olarak faaliyet gösterdiği için endüstriyel ölçekte üretim yapamamıştır. Bogler ve Lindig'in çabalarına rağmen Bauhaus seramik atölyesi, ekonomik zorluklar ve siyasi baskılar nedeniyle 1933 yılında faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır. Buna rağmen, atölyenin kapanmasının ardından Lindig, bu alandaki çalışmalarını bağımsız olarak ettirmiştir. Bauhaus seramik atölyesi, sadece beş yıl gibi kısa bir sürede, endüstriyel seramik tasarımı alanında dikkate değer bir yere gelerek dönemin modernist tasarım anlayışının şekillenmesinde etkili olmuştur. Atölyede geliştirilen teknikler ve tasarım anlayışı, ilerleyen yıllarda pek çok endüstriyel üretim modeli ve sanat okulunun gelişimine katkı sağlamıştır.

Bauhaus 14 yıl süresince 1919-1925 yılları arasında Weimar'da ve 1925-1932 yılları arasında Dessau'da ve 1932-1933 yılları arasında Berlin'de faaliyet göstermiş, Nazi rejiminin iktidara gelmesiyle birlikte kapatılmıştır. Bauhaus'un kapatılması, yalnızca bir eğitim kurumunun sona ermesi değil, çağdaş ve yenilikçi tasarım anlayışına yönelik ideolojik bir saldırının göstergesi olmuştur. Buna rağmen Bauhaus'un etkisi ve mirası, baskılara rağmen yok olmamış, aksine dünya çapında yayılmıştır. Türkiye'de başta Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu olmak üzere, birçok sanat ve tasarım eğitimi veren kurum, Bauhaus'un eğitim anlayışını ve tasarım felsefesini benimsemiştir. Bu etkiler, günümüz çağdaş sanat, mimarlık ve endüstriyel tasarım alanlarında hâlâ canlı bir şekilde varlığını sürdürmekte, aynı zamanda gelecek nesillere ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- British Museum (t.y.). *Theodor Bogler*, British Museum, 21 Eylül 2024 tarihinde https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1983-1008-5 adresinden edinilmiştir.
- Buol, C. v. (2000). *The Ceramics Workshop*, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.
- Droste, M. (1998). *Bauhaus 1919-1933*, Taschen Press.
- Grzymkowski, E. (2016). *Sanat 101: Leonardo da Vinci'den Andy Warhol'a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey*, (Orhan Düz, çev.), Say Yay.
- Jakobson, H. P. (2019). *The World in the Province from the Province to the World-Bauhaus Ceramics in an International Context*, Bauhaus Kooperation, 13 Eylül 2024 tarihinde <https://bauhauskooperation.com/wissen/artikel/artikel-detail/artikel-81?cHash=529bf8eef5706d5c5b252e-9f063a3ad3> adresinden edinilmiştir.
- Melick, T. ve Fortenberry, D. (2015). *Tarih Boyunca Sanat-Dünya Sanat Tarihinde Üsluplar ve Akımlar* (Dilek Şendil, çev.), Yapı Kredi Yay.

- Rona, Z. (1997). Bauhaus, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1. Cilt* içinde (s. 203-204), Yem Yay.
- Shiner, L. (2017). Sanatın İcadı-Bir Kültür Tarihi, (İsmail Türkmen, çev.), Ayrıntı Yay.
- Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Wingler, H. M. (1980). *Bauhaus: Weimar, Dessau, Berlin, Chicago*, (Wolfgang Jabs ve Basil Gilbert çev.), Joseph Stein (ed.), The MIT Press.
- Winton, A. G. (2016). *The Bauhaus, 1919-1933*, The Met Museum, 22 Kasım 2024 tarihinde <https://www.metmuseum.org/essays/the-bauhaus-1919-1933> adresinden edinilmiştir.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 2:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 3:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.; Wingler, H. M. (1980). *Bauhaus: Weimar, Dessau, Berlin, Chicago*, (Wolfgang Jabs ve Basil Gilbert çev.), Joseph Stein (ed.), The MIT Press.
- Görsel 4:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 5:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 6:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.
- Görsel 7:** Wingler, H. M. (1980). *Bauhaus: Weimar, Dessau, Berlin, Chicago*, (Wolfgang Jabs ve Basil Gilbert çev.), Joseph Stein (ed.), The MIT Press.
- Görsel 8:** Bauhaus (t.y.a.). *Collection*, Bauhaus, 9 Ekim 2024 tarihinde https://www.bauhaus.de/en/sammlung/highlights/208_keramik/410 adresinden edinilmiştir.
- Görsel 9:** Wingler, H. M. (1980). *Bauhaus: Weimar, Dessau, Berlin, Chicago*, (Wolfgang Jabs ve Basil Gilbert çev.), Joseph Stein (ed.), The MIT Press.
- Görsel 10:** Wingler, H. M. (1980). *Bauhaus: Weimar, Dessau, Berlin, Chicago*, (Wolfgang Jabs ve Basil Gilbert çev.), Joseph Stein (ed.), The MIT Press.
- Görsel 11:** Quittenbaum (t.y.). *Jug, 1923*, Quittenbaum, 12 Aralık 2024 tarihinde <https://www.quittenbaum.de/en/auktionen/design/139A/all-lots/gerhard-marcksdornburg-steingutfabrik-jug-1923-95812/> adresinden edinilmiştir.
- Görsel 12:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.; Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 13:** Droste, M. (1998). *Bauhaus 1919-1933*, Taschen Press.
- Görsel 14:** Bauhaus (t.y.b.). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.; *Collection*, Bauhaus, 12 Ekim 2024 tarihinde https://www.bauhaus.de/en/sammlung/highlights/208_keramik/551 adresinden edinilmiştir.
- Görsel 15:** Walker, A. (2021). *Artist and Ceramicist*, Astrid Walker, 17 Ekim 2024 tarihinde <https://astridwalker.myblog.arts.ac.uk/2021/06/29/research-file-for-summer-term> adresinden edinilmiştir.
- Görsel 16:** Bauhaus (t.y.c.). *Collection*, Bauhaus, 12 Ekim 2024 tarihinde https://www.bauhaus.de/en/sammlung/highlights/208_keramik/408 adresinden edinilmiştir.
- Görsel 17:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.

- Görsel 18:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.
- Görsel 19:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.
- Görsel 20:** Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 21:** Buol, C. v. (2000). The Ceramics Workshop, Jeannine Fiedler ve Peter Feierabend (ed.), *Bauhaus* içinde (s. 438-451), Konemann Press.; Siebenbrodt, M. ve Schobe, L. (2009). *Bauhaus: 1919-1933, Weimar-Dessau-Berlin*, Parkstone Press.
- Görsel 22:** Saint Louis Art Museum (t.y.). *Cocoa Pot*, Saint Louis Art Museum, 5 Ekim 2024 tarihinde <https://www.slam.org/collection/objects/42362/> adresinden edinilmiştir.

BÖLÜM 9

Endüstriyel, Yapısal ve Mimari Perspektiften Atık Seramiklerin Sürdürülebilir Kullanımı ¹

Esra BOZKURT ²
Nermin DEMİRKOL ³

Giriş

Endüstriyel ve yapısal perspektiften atık seramiklerin sürdürülebilir kullanımı, çevresel etkileri azaltma ve doğal kaynakları koruma açısından büyük bir önem taşımaktadır. Atık seramiklerin yeniden değerlendirilmesi, inşaat ve üretim süreçlerinde kaynak verimliliğini artırarak, çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır. Bu malzemelerin yapı sektöründe kullanılması hem ekonomik fayda sağlamakta hem de atık yönetimi açısından yenilikçi çözümler sunmaktadır.

Atık seramiklerin endüstriyel alandaki uygulamaları, çeşitli projelerde malzeme olarak kullanılmasıyla dikkat çekmektedir. Bu süreçler, atık seramiklerin teknik özellikleri ve dayanıklılığı sayesinde, yapıların estetik ve fonksiyonel niteliklerini artırmaktadır. Ayrıca, bu malzemelerin kullanımı, inşaat sektöründe çevresel bilincin gelişmesine katkıda bulunarak, sürdürülebilir yapıların oluşumunu desteklemektedir.

Atık seramiklerin endüstriyel, yapısal ve mimari alanlardaki kullanımı, çeşitli avantajlar sunmaktadır. Bu malzemeler, inşaat sektöründe hem dayanıklılık hem

¹ Bu kitap bölümü, Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde yapılan "Sanatsal ve Endüstriyel Perspektiften Atık Seramiklerin Sürdürülebilir Kullanımı" başlıklı lisans bitirme çalışmasından üretilmiştir.

² Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü esrabozkurt1@hotmail.com., ORCID iD: 0009-0001-0353-5874,

³ Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, nermin.demirkol@kocaeli.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9088-023X

Sonuç olarak, atık seramiklerin geri dönüşümü ve yeniden kullanımı, modern toplumların sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarında kritik bir adım olmalıdır. Bu süreç, çevre koruma çabalarının yanı sıra ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğe de katkı sağlamaktadır. Ülkemizde ve dünyada, endüstriyel, yapısal ve mimari alanda atık seramiklerin kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır.

Kaynakça

- Demirkol, N., “Türkiye’de Bir İlk: Sıfır Atık Tema Parkı”, Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi, Mayıs 2023, No:63, ISSN:1304-6578, S. 106-109.
- Gedik, Y. (2020)., “Sosyal Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma”, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 3 (3), 196-215. e-ISSN::2636-8137
- Poyraz, M., Yılmaz, Z., (2018). “Seramik Karo Sektöründe Sürdürülebilirlik ve Geri Dönüşüm”, Sanat ve Tasarım Dergisi, 8 (1), 256-270. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.510583>
- Kunduracı, N., (2023) “Seramik Atık İlaveli Hafifletilmiş Beton”, Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi, UMAGD, (2023), 15(2), 647-653.
- “Porselen Sektöründe Sürdürülebilirliğin Öncesi Porland” (2024) <https://horecamailing.com/porselen-sektorunde-surdurulebilirliğin-öncüsü-porland/>
- “Gastronomi Dergisi” (2021) <https://www.gastronomidergisi.com/endustriyel-mutfak/bonna-dan-hikayesi-olan-koleksiyonlar>
- “Şantiye” (2023) <https://www.santiye.com.tr/atik-seramikler-tuglaya-donusturulup-yeniden-kullanildi-5160.html>
- “Ekoyapı” (2024) <https://www.ekoyapidergisi.org/seramik-atiklari-su-gecirgen-tuglalara-donusturuldu>
- “Beton ve Çimento” (2015) <https://www.betonvecimento.com/sektorel/hazir-beton-agrega>
- “Sürdürülebilirlik”<https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik>
- “Antik Mısırdaki Sulama Sistemi” <https://arkeofili.com/mezopotamya-ve-levantta-suyun-tarihi-ve-susuzluk/>

Görsel Kaynakça

Görsel 1: <https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik>

Görsel 2: <https://arkeofili.com/mezopotamya-ve-levantta-suyun-tarihi-ve-susuzluk/>

Görsel 3: Gedik, Y. (2020)., “Sosyal Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma”, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 3 (3), 196-215. e-ISSN::2636-8137

Görsel 4: Gedik, Y. (2020)., “Sosyal Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma”, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 3 (3), 196-215. e-ISSN::2636-8137

Görsel 5: <https://horecamailing.com/porselen-sektorunde-surdurulebilirliğin-öncüsü-porland/>

Görsel 6: <https://horecamailing.com/porselen-sektorunde-surdurulebilirliğin-öncüsü-porland/>

Görsel 7: <https://horecamailing.com/porselen-sektorunde-surdurulebilirliğin-öncüsü-porland/>

Görsel 8: <https://www.gastronomidergisi.com/endustriyel-mutfak/bonna-dan-hikayesi-olan-koleksiyonlar>

Görsel 9: <https://www.santiye.com.tr/atik-seramikler-tuglaya-donusturulup-yeniden-kullanildi-5160.html>

Görsel 10: <https://www.ekoyapidergisi.org/seramik-atiklari-su-gecirgen-tuglalara-donusturuldu>

Görsel 11: <https://www.betonvecimento.com/sektorel/hazir-beton-agrega>

Görsel 12: <https://www.arkitektuel.com/park-guell/>

Görsel 13: Demirkol, N., “Türkiye’de Bir İlk: Sıfır Atık Tema Parkı”, Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi, Mayıs 2023, No:63, ISSN:1304-6578, S. 106-109.

Görsel 14: Demirkol, N., “Türkiye’de Bir İlk: Sıfır Atık Tema Parkı”, Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi, Mayıs 2023, No:63, ISSN:1304-6578, S. 106-109.

BÖLÜM 10

Kınık Köyünde Geleneksel Çömlekçilik

Leyla KUBAT ¹

Giriş

Kınık köyü, Bilecik ilinin Pazaryeri ilçesinde yer almakta olup, coğrafi konumu itibarıyla orman eteğine kurulu zengin kırmızı kil yataklarına sahip tepelerin etrafında düz bir alan sayılabilecek bir köydür. Kınık köyü, Küçükkelmalı köyü yol güzergâhında yer almakta olup, geçmişte bölgede bulunan Bizans kalıntıları nedeniyle “Otanlı” adıyla anılmıştır. Ancak bu ismin yabancı kökenli olması sebebiyle, Türkçede “otu bol” anlamına gelen “Kınık” adı benimsenmiştir. Köyün demografik yapısı zaman içerisinde değişim göstermiştir. 1973 nüfus sayımına göre 794 olan nüfus, 1986 yılında 165 hane ve 850 kişiye ulaşmıştır. Ancak sonraki yıllarda nüfus azalarak, 2018 yılı itibarıyla 258 kişiye, 2023 yılı itibarıyla ise 247 kişiye gerilemiştir. Kınık köyü, nüfus azalmasına rağmen düzenli yerleşim dokusu, temiz sokakları ve karakteristik mimari yapısıyla dikkat çeken bir kırsal yerleşim yeri olarak varlığını sürdürmektedir. Köy ekonomisinin temelini çömlekçilik sektörü oluşturmaktadır ve hanelerin %80’i bu işle uğraşmaktadır. Köyde toplam 76 ocak bulunmakta olup, bunlardan 53’ü aktif olarak kullanılmaktadır. Ancak sürekli üretim yapan atölye sayısı 20 ile sınırlıdır. 1980 yılında köye elektrik enerjisinin ulaşmasıyla birlikte, geleneksel ayakla çalışan çömlek tornaları elektrikli sistemlere dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm, 1985 yılında şekillendirme presinin devreye girmesiyle birlikte üretim kapasitesinde 8 ila 10 kat artış sağlamıştır. Çömlek üretiminde modernizasyon süreci, 1989 yılında köye kurulan ilk elektrikli fırın ile devam etmiştir.

¹ Doç., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, leyla.kubat@bilecik.edu.tr., ORCID iD: 0000-0002-4751-4055

Kaynakça

- Çobanlı, Z. (1996). Seramik Astarları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yayın No:15, Eskişehir.
- Çobanlı, Z. (1986). Bir Araştırma, Sakarya Gazetesi.
- Güner, G. (1988). Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik, Ak Yayınları, Kültür Serisi, İstanbul.
- Kubat, L. (2002). Seramik Yüzeyler Üzerinde Akıtma Dekorunun Araştırılması ve Uygulanması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kubat, L., Kubat, Ş. (2006). Günümüzde Kullanılmaya Devam Eden Geleneksel Kınık Fırınları” Türk Seramik Derneği-Sakarya Üniversitesi VI. Uluslararası Katılımlı Seramik Kongresi Bildiriler Kitabı, Sakarya.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1-17: Leyla Kubat Tarafından Kınık Köyü ve Kubat Seramik Atölyesinde Çekilen Fotoğraflar

BÖLÜM 11

Sürrealizm ve Figüratif Anlatımın Seramik Sanatına Yansımaları ¹

Furkan İNCE ²
Nureddin GÜLAÇTI ³

Giriş

Seramik sanatı, tarih boyunca hem işlevselliği hem de estetik değeriyle insanlık tarihinin en önemli sanat dallarından biri olmuştur. Seramik eserler, antik dönemlerden itibaren yalnızca günlük yaşamın bir parçası olmakla kalmamış, aynı zamanda kültürel kimliği, inanç sistemlerini ve sanatsal yaratıcılığı yansıtan bir araç olarak da değerlendirilmiştir. Özellikle sanat seramiği, geleneksel zanaatkarlık ile çağdaş sanat yaklaşımlarının kesişim noktasında yer almakta, bu yönüyle sanatsal ifadeye dair geniş bir perspektif sunmaktadır. Seramik sanatı, form, malzeme ve teknik açısından zaman içerisinde değişim ve gelişim göstererek günümüz sanat anlayışına entegre olmuş ve modern tasarım süreçleriyle yeni anlatım biçimleri kazanmıştır.

Sanat seramiği, farklı kültürlerin estetik anlayışlarını yansıtan ve yaratıcı sürecin parçası olarak şekillenen bir disiplindir. Seramik, malzeme olarak bireysel sanatçıların özgün anlatılarını şekillendirmesine olanak sağlarken, aynı zamanda toplumsal hafızanın korunmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde, seramik sanatı, yalnızca dekoratif bir unsur olmanın ötesinde, kavramsal sanatın bir parçası olarak da değerlendirilmektedir. Sanatçılar, geleneksel teknikle-

¹ Bu kitap bölümü “Sürrealizm Akımının Seramik Sanatına Figür ve Dekor Uygulaması Olarak Yansımaları” Başlıklı Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

² Uzm., frkn.nc@outlook.com, ORCID iD: 0000-0001-6768-3377

³ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, nureddin.gulacti@dpu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0587-3359

fiziksel değil, aynı zamanda kültürel ve duygusal yükler de ekleyerek izleyiciyi farklı düşünsel alanlara yönlendirirler. Soyut veya figüratif biçimlerde yapılan bu anlatımlar, izleyiciyi geçmişten günümüze bir yolculuğa çıkarırken, aynı zamanda kişisel ve toplumsal hafızanın yeniden şekillenmesine olanak tanır. Seramikteki sürrealizm ve figüratif anlatımlar, gerçek ile hayal arasındaki sınırları aşarak özgün ve çağdaş bir dil oluşturur. Bu ifade biçimleri, sanatçılara hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü mesajlar verme fırsatı sunar.

Sonuç olarak, seramik sanatı, tarih boyunca geliştirdiği estetik dili, günümüzün sanat anlayışlarıyla harmanlayarak kendini sürekli olarak yenilemektedir. Bu sanat dalı, kültürel kimlikleri ifade etmek, toplumsal anlatıları şekillendirmek ve bireysel yaratıcılığı ortaya koymak için güçlü bir araç olmuştur. Teknolojik gelişmeler ve yeni materyallerle birlikte seramik sanatı, gelecekte daha da çeşitlenerek hem akademik hem de sanatsal alanlarda farklı perspektiflerle ele alınmaya devam edecektir. Bu süreç, sanat seramiğinin hem kültürel mirası koruyacak hem de evrensel bir dil aracılığıyla yeni ve anlamlı anlatılar ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Ayda, D. (2001). *Seramik tasarımı* (1. Basım). İstanbul: Ya-pa yayımları.
- Baranga, R. (2023, 10 July). Retrieved from: <https://www.ronitbaranga.com/blog.html#blogBlurred>.
- Bell, A.C (2017). *Clay: Contemporary ceramic artisans* (1th ed.). Londra: Thames & Hudson Ltd.
- Berk, İ. (2004). *Gerçeküstücülük antoloji* (1. Basım). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bellisoy, M. (2019). *Picasso ve Miro'nun seramiklerindeki primitif etki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Carr, H. (2020). *Carve your clay: Techniques to bring the pottery surface to life* (1th ed.). İngiltere: Search Press Ltd.
- Ceramic Art. (2022, 28 Aralık). Erişim Adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/Ceramic_art.
- Çellek, T. (2003). Sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık. *PİVOLKA*, 2(8), 4-11.
- Dağlı, Ş. Z. (2020). Picassonun sanatı içinde dönemleri ve çalışma formları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(Özel Sayı), 187- 204.
- Erman, D. O. (2012). Türk seramik sanatının gelişimi: Toprağın ateşle dansı. *Acta Turcica Çeviri-miçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 4(1), 18-33.
- Eroğlu, Ö. (2014). *Sanatın tarihi* (1. Basım). İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Gombrich, E. (2022). *Sanatın öyküsü* (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Görgülü, D. (2021, 22 Şubat). *Günlük hayatta kullandığımız eşyaları insan uzuvlarıyla birleştiren heykeltraş Ronit Baranga ve seramik çalışmaları*. Erişim Adresi: <https://listelist.com/ronit-baranga-seramik/>.
- Gürel, A. A. (2015). *Seramik sanatında figüratif form olanakları bağlamında Amiguruminin Kullanımı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- IvyPanda. (2019 27 September). *Ceramic design and its use within the broader contemporary context*. Retrieved from: <https://ivypanda.com/essays/ceramic-design-and-its-use-within-the-broa->

- der-contemporary-context/.
- Kanaç, A. R. (2018). *Resimde manipülasyon bağlamında mekân ve figür* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Klingsöhr-Leroy, C. (2006). *Gerçeküstücülük (Sürrealizm)* (1. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Küçükbaş, M. N. (2015). *Seramik sanatında sürrealizm* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Lunday, E. (2011). *Büyük sanatçıların gizli hayatları* (1. Basım). İstanbul: Domingo, Bkz Yayıncılık.
- Moma. (2023 03 Şubat). https://www.moma.org/collection/works/89184?classifications=10&date_begin=Pre-1850&date_end=2021&include_uncataloged_works=1&q=Pablo+picasso&utf8=%E2%9C%93 adresinden alındı. MoMA.
- Özer, R. T. B. ve Canduran, K. (2022). Gerçeküstücü çağdaş seramik formlarda mitolojik bir öge: Minotaur. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(2), 453-468.
- Öznülür, H. (2019). Yüksek Rönesanstan çağdaş döneme, figürün mekân içerisindeki konumu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 160-176.
- Pablo Picasso Kimdir? (2020, 20 Ekim). Erişim Adresi: https://www.peramuzesi.org.tr/blog/pablo-picasso-kimdir/1541?gclid=Cj0KCQjwwtWgBhDhARIsAEMcxAtuxPKN-p9X4VqRn-4YGVW0ioPPqPQcINHQkTzFYteRKhsy6aSZvwsaAgzwEALw_wcB.
- Peterson, S. (2011). *Seramik yapıyoruz* (1. Basım). İstanbul: Karakalem Yayınları.
- Peto, E. (2023, 15 July). Retrieved from: <http://www.elainepeto.co.uk>.
- Read, H. (2018). *Sanat ve toplum* (1. Basım). İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Sanatın Öyküsü. (2020, 09 Mart). Erişim Adresi: <https://www.sanatinoykusu.com/bilincalti-ni-sembollerle-resimlerinde-anlatan-ismanyol-sanatci-joan-miro/>.
- Sevim, S. S. (2015). *Seramik dekorlar ve uygulama teknikleri* (4. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, E. (2022, 12 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.soylentidergi.com/sanat-donemleri-serisi-surrealizm/>.
- Tsang, J. (2023 20 June). Retrieved from: <https://bantmag.com/arsivden-seramikle-dans-etmek-ruyalari-hayata-gecirmek-johnson-tsang/>.
- Who Killed Bambi. (2009, 10 November). Retrieved from: <http://www.whokilledbambi.co.uk/2009/10/justin-novak-2/>.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1: https://www.tr.wikipedia.org/wiki/Andre_Breton, 2023.
- Görsel 2: <https://www.cocosse-journal.org/2014/10/max-ernst-friends-reunion.html?m:0>, 2023.
- Görsel 3: <http://www.blog.sevenponds.com/soulful-expressions/21st-century-bunny-series-speaks-eloquently-to-a-culture-of-violence>, 2023.
- Görsel 4: <https://www.blog.sevenponds.com/soulful-expressions/21st-century-bunny-series-speaks-eloquently-to-a-culture-of-violence>, 2023.
- Görsel 5: <https://www.invaluable.com/auction-lot/allan-rosenbaum-virginia-ceramic-sculpture-unsigned-703-c-9b8c35849d>, 2023.
- Görsel 6: <https://www.soylentidergi.com>, 2023.
- Görsel 7: <https://www.oggito.com>, 2023.
- Görsel 8: Bellisoy, 2019.
- Görsel 9: Bellisoy, 2019.
- Görsel 10: Bellisoy, 2019.
- Görsel 11: Dağlı, 2020.
- Görsel 12: <https://www.resimbiterkençwordpress.com>, 2023.
- Görsel 13: <https://www.peramuzesi.org>, 2023.
- Görsel 14: Bellisoy, 2019.

Görsel 15: Bellisoy, 2019.

Görsel 16: Bellisoy, 2019.

Görsel 17: <https://www.sartle.com/artwork/typewriter-robort-arneson>, 2023.

Görsel 18: <https://www.ronitbaranga.com>, 2023.

Görsel 19: <https://www.ronitbaranga.com>, 2023.

Görsel 20: Özer, 2022.

Görsel 21: Özer, R. T. B ile Furkan İnce Röportaj, 2022.

Görsel 22: Özer, R. T. B ile Furkan İnce Röportaj, 2022.

Görsel 23: <https://www.elainapeto.co.uk>, 2023.

Görsel 24: Gülaçtı, 2009.

Görsel 25: Gülaçtı, 2009.

Görsel 26: Gülaçtı, 2009.

Görsel 27: <https://www.johnsontsangart.com>, 2023.

Görsel 28: <https://www.johnsontsangart.com>, 2023.

Görsel 29: Furkan İnce 2023.

Görsel 30: Furkan İnce 2023.

Görsel 31: Furkan İnce 2023.

Görsel 32: Furkan İnce 2023.